HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בשלמא לדידי דאמינא משום דהיתר מצטרף לאיסור כגון דנפישי חולין אלא לדידך דאמרת משום דאיכא כזית בכדי אכילת פרס כי נפישי חולין מאי הוי אמר ליה [א]הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן אמר ליה אביי [ב]ממאי דהאי משרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא דילמא ליתן טעם כעיקר הוא דאתא ולאביי מעיקרא קא קשיא ליה מאי דקאמר רב דימי וקא מותיב ליה כל הלין תיובתא הדר אמר ליה ליתן טעם כעיקר בתר דשני ליה אמר ליה דילמא ליתן טעם כעיקר [ג]הוא דאתא (א)לכדתניא משרת ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים ויש בהן טעם יין חייב ומכאן אתה דן (א) כל איסורין שבתורה ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו עשה בו טעם כעיקר כלאי הכרם שאיסורן איסור עולם ואיסורן איסור הנייה ואין היתר לאיסורן אינו דין שיעשה בו טעם כעיקר והוא הדין לערלה בשתים אמר ליה [ב]ההוא מרבנן רבי אבהו כי קאמר לר' עקיבא הי ר' עקיבא אילימא רבי עקיבא דהכא [ג]דתנן רבי עקיבא אומר אפילו שרה פיתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב וממאי דילמא (ב) הוא דאיכא כזית בעינא וכ"ת מאי למימרא לאפוקי מת"ק דאמר עד שישתה רביעית יין אלא רבי עקיבא דברייתא דתניא רבי עקיבא אומר נזיר ששרה פתו ביין ואכל כזית מפת ומיין חייב אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לרבי עקיבא דקא מוקים ליה להאי וכל משרת להיתר מצטרף לאיסור ליתן טעם כעיקר מנ"ל יליף מבשר בחלב לאו טעם בעלמא הוא [ד]ואסור הכא נמי לא שנא ורבנן מבשר בחלב לא גמרינן דחידוש הוא מאי חידושיה אילימא דהאי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדי הדדי אסור כלאים נמי האי לחודיה שרי והאי לחודיה שרי [ה]ובהדי הדדי אסור אלא [י]דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי ומבשיל ליה בשולי אסור ורבי עקיבא נמי בשר בחלב חידוש הוא אלא

יליף

בשלמא לדידי דאמינא. דבכל איסורין שבתורה נמי היתר מצטרף לאיסור הכא ליכא למימר הכי דמשום דנפישי חולין ואנן לא אמרינן דהיתר מצטרף לאיסור אלא היכא דנפישא מידי דאיסורא וקא מצליס ליה היתרא. והא דפרכינן לעיל ממקפה ומדוכה אף על גב דנפישי חולין תבלין שאני הואיל ותבלין לטעמא וריחא הוא דעבידי חשיבי להו ולא בטלי והוי כמאן דנפישי [א]: **אלא לדידך כו' כי נפישי חולין מאי הוי.** הא איכא למיחש דאיכא כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא: **הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן.** דלא חיישינן ליה לכזית בכדי אכילת פרס: **דילמא ליתן טעם כעיקר הוא דאתא.** שאם שרה ענבים במים ויש בו טעם יין יהא חייב על הטעם כמו על עיקר הפרי של ענבים. ומקמי דמסיים אביי למילתיה מקדים ליה הש"ס לפרוכי: **ולאביי מעיקרא קשיא ליה מאי דקאמר רב דימי.** דבנזיר בלחוד הוא דאמרי דהיתר מצטרף לאיסור וקא מותיב ליה אביי דבשאר איסורין שבתורה נמי אמרינן הכי והדר אמר ליה דהכא לאו להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא אלא ליתן טעם כעיקר: **בתר דשני ליה.** רב דימי דבשאר איסורין לא אמרינן היתר מצטרף לאיסור אלא באיסור נזיר בלבד אמר ליה אביי דילמא אפילו לגבי נזיר לא אתא אלא כדי ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים כו': **ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם.** [ב]שיש היתר לאיסורו לאחר שלשים: **ואין איסורו איסור הנאה.** שמערבין לנזיר ביין(ד): **ויש היתר לאיסורו.** [ג]שהיין שנאסר לו עכשיו הותר [ד] לאחר ל': [ה]**שאין איסורו איסור עולם.** אלא עד ל'. [ו]היינו יש היתר לאיסורו אלא שאין איסורו איסור עולם מיירי בגופו ויש היתר לאיסורו שיין זה שאסור לו עכשיו מותר לו לאחר זמן: **כלאי הכרם.** שעורה וחרצן שאיסורן איסור עולם [ז]ואיסור הנאה דכתיב (דברים כב) פן תקדש ואמרינן (חולין דף קטו.) פן תוקד אש: **וה"ה לערלה בשתים.** שאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו אבל אין לומר בה דאיסורו איסור עולם שהרי לאחר ג' שנים הותרה: **אמר ליה ההוא מדרבנן.** אין ה"נ דמשרת כי אתא ליתן טעם כעיקר ואליבא דרבנן [ח]ורבי אבהו כי קאמר אליבא דרבי עקיבא דאמר היתר מצטרף: **ודילמא.** מיין לחודיה הוא דקא בעי דליהוי ביה מובלע בפת כזית: **וכי תימא אי איכא כזית מיין מאי למימרא.** פשיטא דמיחייב: **לאפוקי מדת"ק.** דאמר אינו חייב עד שישתה רביעית יין אתא ר' עקיבא: **אלא ר' עקיבא דברייתא דתניא כו':** (ט)**[מגיעולי עובדי כוכבים].** דאמרה תורה בכלי מדין [במדבר לא] כל דבר אשר יבא באש וגו' ואמאי והא ליכא בהו אלא טעם איסור שנתבשל בהן אלא למימרא דאיסור דנותן טעם כעיקר: **דהא כל התורה כולה נותן טעם לפגם מותר.** דגמרי' לה מנבילה דאמר מר (ע"ז דף סז:) הראויה לגר קרויה נבילה ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה ומותרת דכל דנותן טעם לפגם מותר:

ולרבי

[א]והיה קשה לר"י[1] נמי דהיתר מצטרף לאיסור כשאינו[2] מינו שיש להן לחכמים להחמיר[3] ואומר הרמ"ר דלא דמי דחיוב כזית בכדי אכילת פרס שייך קצת גם מין במינו כיון שהוא אוכל קצת מן האיסור דאם היה ניכר היה חייב עליו מן התורה כיון דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אבל היתר מצטרף לאיסור לא שייך לעולם בנפישי חולין שאפילו אם היה ניכר לא היה חייב מן התורה: (ו)**אלא** הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן. (ז)[אלא] ממאי דהאי משרת להיתר מצטרף לאיסור דילמא ליתן טעם כעיקר [אבל] הש"ס הפסיק להקשות[4]: ולאביי מעיקרא קשה ליה האי דרב דימי ואותיב ליה כל הנך תיובתא. כלומר דאפילו בשאר איסורי בעינן למימר דהיתר מצטרף לאיסור: [והדר] אמר ליה ליתן טעם כעיקר. כלומר ועתה ר"ל דבשום מקום לא נאמר דהיתר מצטרף לאיסור ומשני לבתר דשני ליה [ב] [ומייתי] ליה רב דימי ראיותיו [אז] הודה לו ומקשה לו [מנא] ליה[5] מנין לרב דימי לשום תנא דאתי משרת להיתר מצטרף לאיסור דילמא ליתן טעם כעיקר: **שרה** ענבים כו'. כאן אין כתובה בספרים דתניא אלא נראה שכל זה מדברי אביי שלא היה יודע הברייתא כיון דקא מתמה לעיל וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא משמע דלדידיה הוי כזית בכדי אכילת פרס דרבנן וכ"ש טעם כעיקר דרבנן ומיהו לפי מאי דפרישית [ג] ניחא: **שאין איסורו איסור עולם.** דסתם נזירות ל' יום: ואין איסורו איסור הנאה. דתניא[6] (ערכין דף כו:) מערבין לנזיר ביין: ויש היתר לאיסורו. שיכול לשאול לחכם אפילו בימי נזרו: כלאי הכרם (כו') שאיסורן איסור עולם ואיסורן איסור הנאה. דכתיב פן תקדש המלאה הזרע ודרשינן[7] פן תוקד אש: **והוא** הדין לערלה בשתים. פי' הקונטרס שאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו תוך שלש של ערלה לא יותרו לעולם ונ"ל[8] דודאי איסורו איסור עולם אבל יש היתר לאיסורו כמו בשנה הרביעית דאחליה והדר אכליה שיש לו תקנה לפירות ע"י פדיון כמעשר שני שאע"פ שבאו מכרם[9] ערלה וה"ר יוסף טוב בן הרב ר' יהודה פירש שיש היתר לאיסורו שמותר לגרוס איסורו כגון לנטוע אילן אף אם יהיה ערלה משא"כ בכלאי הכרם וכן מותר לאדם לידור בנזיר: **הוא** דאמר כר' עקיבא. דאית ליה היתר מצטרף לאיסור לנזיר ממשרת והסיא דדריש ממשרת ליתן טעם כעיקר רבנן היא: **ויש** בו כדי לצרף כזית חייב. היה סבור הפירוש לצרף מפת ומיין: [ד]דילמא מיין לחודיה. ודוקא שיש בו כזית יין בלוע בתוך הפת וצריך צירוף לאוספו יחד לפי שהוא בלוע: **וכי** תימא מאי למימרא. פירוש דאי טעם כעיקר אתא לאשמועינן בשאר איסור נמי: **לאפוקי** מת"ק דאמר עד שישתה רביעית יין. ור' עקיבא אשמועי' בנזיר לומר דחייב בכזית: **אלא** ר"ע דברייתא. דמפרש בה בהדיא מפת ומיין מעתה גם במתני' פי' הכי: **טעם** כעיקר מנליה. ואם תאמר ודילמא לית ליה ויש לומר דודאי אי לא דשמעינן מקרא אחרינא טעם כעיקר לא הוה מוקי משרת להיתר מצטרף לאיסור דטפי הוה מסתבר לאוקמי משרת ליתן טעם כעיקר (ח)[כיון] דיש באיסור עצמו כזית אלא שאינו בעין אלא טעמו משום הכי בעי מאיזה קרא נפקא ליה:

מגיעולי

מסורת הש"ס

(א) פסחים מד., (ב) ס"א הא מני רבנן, (ג) פסחים מד: שבועות כא: [לעיל לד:], (ד) [עירובין כו:], (ה) מכאן שייך לע"ב, (ו) נ"א ל"ג, (ז) נ"א א"ל אביי, (ח) נ"א כרבנן,

הגהות הב"ח

(א) גמ' שרה ענבים במים וכו' אתה דן לכל איסורין: (ב) שם דלמא והוא דאיכא כזית מיין לחודיה וכי תימא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) אלא לדידך וכו' והיה קשה לר"י. תיבות והיה קשה לר"י נמחקו וצ"ב וקשה לדידיה כצ"ל. א"מ: ב] ד"ה אלא וכו' דשני ליה ר"ד וכו' ומקשה ומנין וכו' כצ"ל: ג] ד"ה שרה ענבים וכו' ומיהו לפי מאי דפרישית. נ"ב לעיל דף לו ע"ב ד"ה וכזית. א"מ: ד] ד"ה ויש בו וכו' לצרף מפת ומיין כאן הס"ד ואח"כ מה"ד דלמא:

מוסף רש"י

כגון דנפישי חולין. והא דאותיב אביי מקופה דנפישי חולין, תיובתא בעלמא היא דקא מותיב, ולעולם הכי סבירא ליה דהיכא דנפיש איסורא הוא דאמרינן היתר מצטרף לאיסור (ראמ"ה בשמו). **ליתן טעם כעיקר.** לעשות טעמו של איסור כעיקרו וממשו (פסחים מד:). **ויש בהן.** במים טעם יין, **חייב.** בכזית מהן, והא לאו משום היתר מצטרף לאיסור הוא, אלא משום דאיתעביד ליה כוליה איסור, אבל היתר מצטרף לאיסור לא ילפינן מיניה (שם). **לכל איסורין שבתורה.** שיהא טעמו של איסורין כממשו (שם). **שאין איסורו איסור עולם.** אלא כמה שפירש ואם סתם שלשים יום, וענבים ויין מותרין לו בהנאה, **ויש היתר לאיסורו.** אף תוך זמן על ידי הפרת חכם (שם). **שאיסורן איסור עולם.** זרע חטה וחרצן הכל אסור לעולם (שם). **והוא הדין לערלה בשתים.** ק"ו זה אתה דן לערלה בשתי דרכים, דאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו בתוך שלש, מה שאין כן בנזיר, ואיסור עולם ליכא למימר בה, דלאחר שלש מותרות (שם). **ויש בו כדי לצרף כזית.** בין פת ויין, **חייב.** דהיתר מצטרף לאיסור באיסורי נזיר, דילפינן ליה ממשרת וכל משרת (שבועות כא:). **דאיכא כזית בעינא.** וצירוף שייך למיתני משום דנבלע בתוך הפת, והיאך משערין כזית יין, ממלא כלי מפה לפה ומביא זית ונותן לתוכו והיין היוצא הוא כזית יין, וכן הוא בתוספתא דנזיר (פסחים מד:). **ואכל כזית מפת ומיין חייב.** ופליגי רבנן עליה דלית להו היתר מצטרף לאיסור, ואילו פשט היין בכל הפת לא הוו פליגי רבנן עליה דהא אית להו טעם כעיקר ואתעביד ליה פת גופיה איסור ובהא מיהא פליגי עליה דטעמא דר"ע משום צירוף הוא וא"נ לא נסרית כל הפת ביין מצטרף נמי היתר לאיסור לחיובא (שם). **לר"ע כו' טעם כעיקר מנ"ל.** היכא דליכא עיקר אלא טעם כגון שרה ענבים במים (שם). **מבשר בחלב.** בשר שנתבשל בחלב והבשר בעיניה אלא שטעם החלב נבלע בו (שם). **דחידוש הוא.** כל איסורו תימה הוא ודבר חידוש שאינו מצוי בינינו בשאר איסורין, לא גמרינן חומרא דידיה אשאר איסורין, דכי היכי דשאר חידושין דידיה לא הוו בשאר איסורין, האי דטעם כעיקר נמי לא תיגמר מיניה (שם). **מאי חידושיה.** משאר מילי, **אילימא** היינו חידושיה דשני הדברים המותרים הם וכשנתערבו נאסרין, מה שאין כן בשאר דברים (שם). **כלאים נמי.** דוגמתן (שם). **דאי תרו ליה.** שורהו בחלב כל היום, שרי. כלומר מותר לשרותו בתוכו ואינו עובר עליו אפילו על אכילתו, דלא אסרה תורה אלא דרך בישול ואפילו יהיב ביה טעמא ומיהו מדרבנן אסור (שם). **ומבשיל ליה בשולי אסור.** עובר על בישולו ועובר על אכילתו (שם).

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"א מהלכות תרומות הל' כו ופי"ג שם הל' יד [ופ"כ מאיסו"ב הל' ג] סמג עשין קלג טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף ג:

טו ב מיי' פ"ה מהלכות נזירות הלכה ד:

טז ג מיי' שם הלכה ה:

יז ד מיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הל' א סמג לאוין קמ קמא טוש"ע י"ד סי' פז סעיף א:

יח ה מיי' שם פ"י הל' ז סמג לאוין קמה טוש"ע י"ד סי' רצו סעיף א וסי' רצז סעיף א:

יט ו מיי' שם פ"ט הלכה יז סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' לא סעיף ד:

◆

נוסחת הריב"ן

א] דנפישי מידי דאיסורא: ב] לפי שיש: ג] שיין זה שאסור לו כו': ד] הותר לו: ה] בכ"י כתוב כאן גליון שאין: ו] (היינו יש כו' בגופו) ליתא בכ"י: ז] ואיסורן איסור הנאה: ח] וכי קאמר ר' אבהו דכי אתא ליה משרת להיתר מצטרף לאיסור אליבא דר"ע כו':

◆

הגהות התוספות

1. נ"ל והיה קשה לר"י לדידיה כו'. 2. נ"ל בשאינו. 3. נ"ל להחמיר במין במינו. 4. נ"ל כדי להקשות. 5. תיבות מנא ליה נמחק. 6. נ"ל דתנן. 7. (קידושין נו:). 8. דבריהם חסרים וכנ"ל אבל אין איסורו איסור עולם שלאחר ג' הוא מותר. ולא נראה לר"ת דמ"מ פרי של ערלה לא הותר לעולם ונ"ל דודאי כו'. 9. נ"ל מכח.

◆

פי' הרא"ש

בשלמא לדידי דאמינא היתר מצטרף לאיסור א) אלא ברובן אסור או בשניהם שוין: הנח לתרומ' בזמן הזה דרבנן. ואפי' תבואת דגן הלכך תלינן לקולא: דלמא ליתן טעם כעיקר. ליתן טעמו של איסור כעקרו ממשו כדמפרש ואזיל. שרה פתו ביין ויש בו טעם יין אלא שהתלמוד הפסיק באמצע דבריו והקשה לו דאביי מעיקרא הוה קשיא ליה אהא דקאמר רב דימי דמשרת אתי להיתר מצטרף לאיסור ודוקא בנזיר אבל שאר אסורים שבתורה לא גמרי' מנזיר ומותיב לה הלין תיובתא ובעי לאוכוחי דבשאר אסורי' נמי היתר מצטרף לאיסור ב) אלא מוקמי' קרא לטעם כעיקר. ומשני בתר דשני ליה דרב דימי ודחה תשובותיו. חזר והקש' לו משום דלשון ג) תנא אתי משרת להיתר מצטרף לאיסור דילמא לטעם כעיקר ויש בו טעם יין חייב עליו בכזית ולא משום היתר מצטרף לאיסור לא ילפי' מיניה. שאין אסורו איסור עולם אלא כמו שפירש ואם סתם ל' יום ויין וענבים מותרים לו בהנאה דתנן מערבין לנזיר ביין. ויש היתר לאיסורן אפי' תוך זמנו ע"י התרת חכם. כלאים כלאי הכרם. אם זרע חטה ושעורה וחרצן אסורים בהנאה לעולם. וה"ה בערלה בשתים. בב' דרכים דאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו בתוך ג' שנים ואיסור עולם ליכא למימר בה דלאחר ג' מותרת. רבי אבהו דאמר כר' עקיבא דשמעי' דהיתר מצטרף לאיסור. ודלמא מיין לחודיה דוקא בשיש כזית בלוע בתוך הפת וצירוף שייך למתני ביה משום דנבלע בתוך הפת אם יש בו כדי לצרף מפת ומיין חייב. אלמא שמעי' ליה צרוף בהדיא ורבנן פליגי עליה דלית להו היתר מצטרף לאיסור. דאילו פשט טעם היין בכל הפת לא הוו פליגי עליה רבנן דהא אית להו טעם כעיקר: מנא ליה דליכא כזית עיקר אלא טעם דמסתבר דאי לאו דשמעי' ליה מקרא אחריתא טעם כעיקר הוה מוקי למשרת לטעם כעיקר ולא להיתר שאין בו טעם איסור שיצטרף עם האיסור:

א) נראה דל"ל היתר מצטרף לאיסור כגון דנפישי חולין דהיתר מצטרף לאיסור אינו אלא וכו': ב) אולי צ"ל והדר אמר דלאו להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא אלא מוקמינן וכו': ג) נראה דל"ל והקשה לו דמנין לו דלשום תנא דאת משרת להיתר וכו':

SHAS MOZNAIM